

Radion COJOCARU, doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Facultății de drept a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU CIRCULAȚIA ILEGALĂ A SUBSTANȚELOR NARCOTICE, PSIHOTROPE SAU A ANALOAGELOR LOR FĂRĂ SCOP DE ÎNSTRĂINARE (ART.217 CP)

Politica penală actuală în domeniul prevenirii traficului de droguri se află în strânsă consonanță și este strict direcționată de standardele normative prescise în convențiile internaționale la care Republica Moldova este parte. Astfel, potrivit art.36 alin.(1) al *Convenției unice asupra stupefiantelor din 30.03.61*: „Sub rezerva dispozițiilor sale constituționale, fiecare parte va adopta măsurile necesare, pentru ca cultura, producția, fabricația, extracția, prepararea, deținerea, oferirea, punerea în vânzare, distribuirea, procurarea, vânzarea, livrarea, indiferent sub ce formă, mijlocirea, trimiterea, expedierea prin tranzit, transportul, importul și exportul stupefiantelor, care nu sunt conforme cu dispozițiile prezentei convenții, sau orice alt act care, după avizul părții amintite, ar fi contrariu dispozițiilor prezentei Convenții, să constituie infracțiuni, pasibile de pedeapsă dacă s-au comis în mod intenționat ...” [1, p.128].

În același sens, în conformitate art.3 alin.(1) al Convenției Organizației Națiunilor Unite contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope din 20.12.88: „Fiecare parte adoptă măsurile necesare pentru a stabili caracterul de infracțiuni penale, în conformitate cu dreptul său intern, atunci când actul a fost comis intenționat: a) i) producției, fabricației, extracției, preparării, ofertei, punerii în vânzare, distribuirii, vânzării, livrării în orice condiții, expedierii, expedierii în tranzit, transportului, importului sau exportului oricărui stupefiant sau oricărei substanțe psihotrope, încălcându-se dispozițiile Convenției din 1961, Convenției din 1961 cum apare ea modificată sau Convenției din 1971; ii) culturii macului (opiaciu), coca sau plantei de cannabis, în scopul producerii de stupefiante, încălcându-se dispozițiile Convenției din 1961 și Convenției din 1961 cum apare ea modificată; iii) deținerii sau cumpărării oricărui stupefiant sau substanțe psihotrope ...” [1, p.214].

Reieșind din imperativele] normative internaționale menționate și din obligațiile ce decurg din acestea, legiuitorul autohton a stabilit un cadru normativ-penal bine definit, în măsură să acopere multiplele forme de activități infracționale pe care le implică traficul de droguri, urmărindu-se în acest mod, pe de o parte, protejarea sănătății publice, iar pe de altă parte, preîntâmpinarea săvârșirii unor asemenea fapte.

Preocuparea legiuitorul autohton de a da expresie unei individualizări legale

pentru faptele ce privesc traficului ilicit de droguri derivă din soluția incriminării distincte a circulației ilegale a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor săvârșite cu scop de înstrăinare (art.217 CP), față de cea comisă în realizarea unui asemenea scop (art.217¹ CP).

Cu referință la fapta penală ce formează obiectul preocupărilor noastre este de menționat că în limitele normative fixate în art.217 CP, legiuitorul incriminează două variante-tip ale infracțiunii de circulație ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor. Prima variantă tip instituie răspunderea penală pentru fapta de circulație ilegală a plantelor care conțin substanțe narcotice sau psihotrope, iar cea de a doua – circulația ilegală propriu-zisă a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analogelor lor.

Obiectul juridic nemijlocit al infracțiunilor examinate este reprezentat de relațiile sociale referitoare la ocrotirea sănătății publice, a cărei asigurare implică circulația în condiții de legalitate a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analogelor lor (art.217 alin.(2) CP) sau a plantelor care le conțin (art.217 alin.(1) CP). După cum putem lesne sesiza, ambele variante normative ale infracțiunii atentează la aceeași valoare socială, fiind diferită entitatea materială ce evaluează ca premisă și condiționează delimitarea pe orizontală a relațiilor sociale privitoare la sănătatea populației.

Obiectul material al infracțiunii descrise la art.217 alin.(1) CP este reprezentat de plantele care conțin substanțe narcotice sau psihotrope. Potrivit Hotărârii Guvernului (în continuare HG) *Privind aprobarea Listei substanțelor narcotice, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora nr.79 din 23.01.2006* din categoria acestora fac parte: plantele care nu cresc pe teritoriul Moldovei din cauza condițiilor climaterice și care sunt interzise pentru cultivare pe teritoriul Moldovei (planta coca și kat); plantele care cresc pe teritoriul Moldovei și sunt interzise pentru cultivare pe teritoriul Moldovei sau necesită autorizație specială (planata de cânepă și mac); plantele ce conțin precursori și nu cresc pe teritoriul Moldovei din cauza condițiilor climaterice și care sunt interzise pentru cultivare pe teritoriul Moldovei sau necesită autorizație specială (planta de efedră) [2].

Pentru existența infracțiunii descrise la art.217 alin.(1) CP este necesar ca cantitatea plantelor care conțin substanțe narcotice sau psihotrope să fie în proporții mari, stabilită în funcție de numărul acestora. Se consideră că fapta este comisă în cantități mari atunci când numărul plantelor ce au fost depistate în circulația ilegală depășesc cantitățile mici până la cantitățile maxime indicate în tabelul cantităților mari din HG nr.79 din 23.01.2006 (de la 51 până la 150 de plante pentru mac, de la 3 până la 30 de plante pentru cânepă etc.).

Obiectul material al infracțiunii prevăzute de art.217 alin.(2) CP este reprezentat de substanțele narcotice, psihotrope sau analoagele lor. În corespundere cu art.134¹ alin.(1): „Prin substanță narcotică sau psihotropă se înțelege substanța de origine naturală sau sintetică și preparatul conținând o astfel de substanță, care provoacă dereglări psihice și dependență fizică la consumul lor abuziv”.

Calitatea de substanță narcotică sau psihotropă se stabilește prin expertiză medico-legală conform Listei stabile prin HG nr.79 din 23.01.2006. În speță,

instanța superioară a constat lipsa obiectului material al infracțiunii datorită absenței calității de substanță narcotică, psihotropă sau analog a acestora; sentința a fost casată cu clasarea cauzei din motivul că, deși substanța ce a fost obiect al desfacerii și păstrării este substanță toxică, ea nu este inclusă în lista acestora, aprobată de Comitetul Permanent de Control asupra drogurilor al Republicii Moldova și Convenției internaționale” [3, p.343].

Noțiunea de analog al substanțelor narcotice sau psihotrope este statuată la art.134¹ alin.(2) CP: „Prin analog al substanței narcotice sau psihotrope se înțelege substanța care, conform componenței sale și efectului pe care îl produce, se asimilează cu substanța narcotică sau psihotropă”. Din această dispoziție definitivă rezultă că legiuitorul stabilește două trăsături esențiale, cu caracter cumulativ, în baza cărora o substanță poate fi declarată ca analog al unei substanțe narcotice sau psihotrope: 1) asimilarea după compoziția chimică cu o substanță narcotică sau psihotropă; 2) asimilarea după efect cu o asemenea substanță. O interpretare similară celei evocate este promovată și în doctrina penală rusă de referință [4, p.647].

Pentru existența infracțiunii în varianta descrisă la art.217 alin.(2) CP este necesar ca cantitatea substanțelor narcotice sau psihotrope sau a analoagelor lor să fie în proporții mari. Proporțiile mari a substanțelor narcotice sau psihotrope depistate în circulație ilegală, se consideră cantitățile ce depășesc cantitățile mici până la cantitățile maxime indicate în tabelul cantităților mari stabilit prin HG nr.79 din 23.0.2006.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art.217 alin.(1) CP poate fi realizată prin patru acțiuni alternative: semănarea, cultivarea, preluarea sau utilizarea plantelor ce conțin substanțe narcotice sau psihotrope.

Acțiunea de semănare presupune punerea în pământ a seminței necesare creșterii unei culturi care conține substanțe narcotice sau psihotrope, fie plantarea lor, adică introducerea în pământ a unor răsaduri, astfel încât acestea să prindă rădăcini și să se dezvolte. Infracțiunea se consideră consumată din momentul însămânțării sau răsădirii plantelor ce conțin substanțele narcotice sau psihotrope, indiferent dacă au ajuns la etapa de creștere care să permită culegerea lor.

Potrivit pct.1), Capitolul I al *HG privind aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea activităților de cultivare a plantelor care conțin substanțe narcotice sau psihotrope nr.1382 din 08.12.2006*, termenul de cultivare este definit ca fiind „(...) ansamblul lucrărilor ce țin de semănatul, producerea, culegerea, prelucrarea, păstrarea și utilizarea culturilor folosite la producerea substanțelor narcotice și/sau a substanțelor psihotrope” [5].

Dat fiind faptul că legiuitorul incriminează distinct acțiunile menționate, textul incriminator al art.217 alin.(1) CP conferă acțiunii de cultivare o semnificație mai restrânsă, reducând-o la activitatea de asigurare a condițiilor necesare creșterii plantelor care conțin substanțe narcotice sau psihotrope (irigarea, plevirea, introducerea de îngrășămintă etc.) precum și recoltarea acestora.

Prelucrarea presupune acțiunea de modificare a plantelor vizate (uscarea, curățarea de impurități etc.). Dacă actele de prelucrare sunt orientate spre obținerea propriu-zisă a substanțelor narcotice sau psihotrope fapta va fi calificată în baza art.217 alin.(2) CP. Este notabilă în acest sens soluția promovată de instanța

superioară de judecată, care a statuat că: „Paiele de mac materie uscată formează obiect material al infracțiunii prevăzute de art.217 alin.(2) CP” [6].

Utilizarea plantelor ce conțin substanțe narcotice sau psihotrope presupune folosirea acestora în diferite scopuri cum ar fi producerea preparatelor de panificație, producerea medicamentelor etc.

Latura obiectivă a infracțiunii incriminate de art.217 alin.(2) CP se exprimă prin acțiunile alternative de producere, preparare, experimentare, extragere, prelucrare, transformare, procurare, păstrare, expediere sau transportare a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analogelor lor.

Convenția din 30.03.61 la art.1 lit.t) definește termenul producție ca fiind „(...) operațiunea care constă din culegerea opiului, a frunzei de coca, a cannabisului și a rășinei de cannabis din plantele care le produc” [1, p.214]. Plecând de la textul Convenției acțiunea de producere presupune activitatea realizată în vederea obținerii din plante vegetale a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analogelor lor. Acțiunea de producere se consideră consumată din momentul în care substanțele menționate sunt gata pentru consum, fiind susceptibile de a produce efectele ce le caracterizează.

Acțiunea de preparare nu este definită în Convenția din 30.03.61 calitate de „*verbum regens*”, în sensul de activitatea infracțională legată de traficul de droguri. La art.1 lit.s), Convenția, însă, interpretează termenul de preparat ca fiind “(...) *un amestec solid sau lichid conținând un stupefiant*” [1, p.214]. Plecând de la ideea că preparatul constituie o finalitate firească a unei activități orientat spre obținerea unui produs nou din unul sau mai multe materiale, considerăm că acțiunea de preparare dă expresie procesului de combinare chimică a diferitor substanțe în finalul căruia sunt obținute substanțele narcotice, psihotrope sau analoge ale acestora.

Săvârșită prin modalitatea producerii sau preparării substanțelor narcotice, psihotrope sau a analogelor lor, infracțiunea analizată se poate înfățișa sub forma unei infracțiuni prelungite. În acest sens s-a pronunțat și instanța superioară: “Fabricarea de câteva ori a unor substanțe narcotice dintr-un singur lot de materie primă reprezintă un șir de acțiuni criminale identice cuprinse în intenția unică a inculpatului și constituie o singură infracțiune – o infracțiune prelungită” [7].

Acțiunea de experimentare a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analogelor presupune efectuarea, de regulă, în condiții de laborator a unor noi experiențe legate de dozarea, de combinarea sau de încercarea acestora. În acest caz infracțiunea se consideră consumată din momentul realizării actelor de experimentare, indiferent dacă în urma realizării acestora au fost sau nu obținute careva substanțe narcotice sau psihotrope.

Extragerea este acțiunea de scoatere, de separare a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analogelor lor din plante sau din materiale care le conțin.

Prin prelucrare a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analogelor se are în vedere schimbarea calităților inițiale de consumare acestora, în vederea sporirii sau modificării în alt mod a efectelor specifice pe care le produce (rafinarea, curățarea de impurități, sporirea concentrației etc.).

Transformarea reprezintă o acțiune similară prelucrării săvârșită în vederea modificării structurii chimice sau eventual a formei substanțelor narcotice sau

psihotrope (din stare lichidă în starea solidă, din formă granulată în praf etc.). Acțiunea de prelucrare și transformare se consideră consumată din momentul în care făptuitorul a obținut preparatul final în starea dorită de către acesta.

Prin procurare se are în vedere săvârșirea unei acțiuni prin care făptuitorul intră în posesia substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor acestora. Procurarea poate fi rezultatul cumpărării, schimbului pe alte bunuri, luării cu împrumut, însușirii substanțelor narcotice găsite etc. Potrivit pct.3) al Hotărârii Plenului CSJ a Republicii Moldova din 27.03.1997, nr.12 *Despre practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației privind infracțiunile legate de mijloacele narcotice și substanțele cu efect puternice și toxice* "(...) infracțiunea se consideră consumată din momentul trecerii substanțelor narcotice în posesia celui vinovat" [8, p.275].

Păstrarea substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor presupune posesia faptică a acestora de către subiect (asupra sa, în încăperi, locuri special adaptate, mijloace de transport etc.). Va exista infracțiune și atunci când făptuitorului i-au fost conferite aceste substanțe pentru depozitare temporară. Prin Hotărârea Plenului, menționată *supra*, pe bună dreptate, s-a statuat: „Răspunderea pentru păstrare survine indiferent de durata ei” [8, p.275]. Astfel, în această modalitate, infracțiunea are un caracter continuu consumându-se din momentul încetării activității infracționale sau datorită survenirii unor evenimente care împiedică această activitate (art.29 alin.(2) CP).

Transportarea de substanțe narcotice, psihotrope sau a analoagelor acestora presupune permutarea lor dintr-un loc în altul cu utilizarea oricărui mijloc de transport (terestru, aerian, maritim, naval etc.).

În cazul transportării substanțelor consemnate este necesar ca activitatea infracțională să se deruleze în limitele teritoriale ale Republicii Moldova. Dacă prin transportare are loc introducerea sau scoaterea substanțelor peste frontiera vamală a Republicii Moldova, atunci fapta urmează a fi încadrată în baza art.248 alin.(2) CP; când transportarea peste frontiera vamală a substanțelor narcotice sau psihotrope a fost precedată de săvârșirea altor acțiuni, care implică circulația ilegală (procurarea, transformarea etc.), acțiunile făptuitorului urmează a fi încadrate în baza unui concurs real de infracțiuni: art.217 și art.248 alin.(2) CP.

Expedierea este acțiunea de trimitere prin poștă, bagaj, cu ajutorul transportului, animalelor sau prin intermediul unor persoane (curieri) a substanțelor narcotice, psihotrope sau a substanțelor analoage, fără participarea directă a expeditorului. Infracțiunea se consideră consumată din momentul în care persoana a trimis respectiva substanță, indiferent de faptul dacă a ajuns sau nu la locul de destinație.

Faptele incriminate la art.217 alin.(1) și (2) CP au o componență formală, considerându-se consumate din momentul săvârșirii uneia dintre acțiunile alternative examinate. Dacă făptuitorul, sub imperiul unei singure intenții și întru urmărirea unui scop, săvârșește mai multe dintre acțiunile menționate acesta va tras la răspundere după regulile unității infracționale.

Pentru existența componenței de infracțiune este necesar ca acțiunile incriminate la art.217 alin.(1) și alin.(2) CP să aibă un caracter ilegal, adică să fie realizate fără autorizația pentru activități cu substanțe narcotice sau psihotrope eliberată, în condițiile prevăzute de lege de către Comitetul de control permanent

asupra drogurilor al Republicii Moldova.

Latura subiectivă a infracțiunilor prevăzute la art.27 alin.(1) și (2) se exprimă prin intenție directă, făptuitorul își dă seama că săvârșește ilegal acțiuni legate de circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor ori a plantelor care le conțin și dorește comiterea acestora.

Pentru existența infracțiunilor vizate este necesar ca făptuitorul să acționeze fără scop de înstrăinare a plantelor sau a substanțelor vizate. Fapta poate fi comisă în scopul consumării, utilizării substanțelor narcotice sau psihotrope în sfera industrială, alimentară, medicală, farmaceutică etc. Pentru existența infracțiunii în forma prevăzută de art.217 alin.(1) CP nu este obligatoriu ca subiectul să acționeze cu scopul producerii substanțelor narcotice sau psihotrope din plantele care le conțin.

Subiect poate fi atât persoana fizică, cât și persoana juridică. În ipoteza persoanei fizice este necesar ca subiectul infracțiunii să fie o persoană responsabilă, cu vârsta de 16 ani. Pentru agravanta prevăzută la art.217 alin.(4) lit.b) CP persoana poate fi supusă răspunderii penale de la vârsta de 14 ani.

În ipoteza formei agravante prevăzute la art.217 alin.(3) lit.b) CP, săvârșirea faptei de două sau mai multe persoane, este necesar ca măcar două dintre persoanele participante la săvârșirea infracțiunii să posede semnele subiectului infracțiunii (condiția de vârstă și responsabilitate) și să execute, în baza unei intenții comune integral sau parțial latura obiectivă a infracțiunii.

Pentru agravanta prevăzută de art.217 alin.(3) lit.b¹) CP, comiterea faptei de o persoană care a împlinit vârsta de 18 ani cu atragerea minorilor, este necesar ca subiectul să fi atins vârsta de 18 ani și să fi săvârșit acțiuni orientate spre atragerea unei persoane minore la comiterea infracțiunii analizate. Activitatea de atragere presupune influențarea voinței persoanei minore prin diferite acțiuni (convingere, promisiune unei recompense, arătarea avantajelor practicării unei asemenea, adresarea de rugăminți, constrângere fizică sau psihică etc.), astfel încât aceasta să comită infracțiunea de rând cu persoana majoră. Nu are relevanță dacă ulterior persoana minoră a participat efectiv cu persoana în vârstă de 18 ani la comiterea infracțiunii prevăzute de art.217 CP. Fapta prevăzută de art.217 alin.(3) lit.f) CP nu necesită o încadrare suplimentară în baza art.208 CP.

Reieșind din prevederile Anexei Legii nr.382 din.06.05.1999 *cu privire la circulația substanțelor narcotice și psihotrope și a precursorilor* [9] calitatea de substanțe narcotice, psihotrope sau analoage a căror circulație în scopuri medicinale este interzisă (art.217 alin.(3) lit.d CP) se stabilește în baza a două criterii: 1) medical, prezența unui pericol deosebit pentru sănătatea omului generat de consumul lor abuziv; 2) juridic, prevederea lor în Lista cu nr.1 a Convenției unice asupra drogurilor din 1961 și a Convenției asupra substanțelor psihotrope din 1971.

În cazul semnului circumstanțial „cu folosirea situației de serviciu” (art.217 alin.(3) lit.d) subiect poate o persoană cu funcție de răspundere (art.123 CP) sau o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau nestatală (art.124 CP). Pentru existența agravantei este necesar la săvârșirea faptei subiectul să fac uz de situația sa de serviciu, adică să comită o acțiune sau inacțiune care face parte din sfera atribuțiilor funcționale contrar intereselor de serviciu. În ipoteza agravantei analizate se exclude posibilitatea încadrării faptei în baza unui concurs

ideal de infracțiuni cu referire la art.327 și 335 CP.

În ipoteza agravantei prevăzute la art.217 alin.(3) lit.e) CP locul de săvârșire a faptei devine un semn circumstanțial obligatoriu, fiind necesar ca aceasta să fie săvârșită pe teritoriul instituțiilor de învățământ, instituțiilor de reabilitare socială, penitenciarelor, unităților militare, în locurile de agrement, în locurile de desfășurare a acțiunilor de educație, instruire a minorilor sau tineretului, a altor acțiuni culturale sau sportive ori în imediata apropiere a acestora. Prin loc de agrement se are în vedere locul de utilitate publică sau un alt loc în care se desfășoară anumite acțiuni sociale, culturale, educative sau de altă natură la care participă mai multe persoane.

În temeiul art.217 alin.(4) CP este dozată răspunderea penală pentru săvârșirea faptei în proporții deosebit de mari. Cantitățile deosebit de mari de substanțe narcotice sau psihotrope, psihotrope și precursori, care au fost depistate în circulație ilegală, se consideră cantitățile ce depășesc cantitățile mari indicate în HG nr.79 din 23.0.2006.

Referințe bibliografice

1. Tratatate internaționale, Vol. 8, Chișinău, 1999.
2. Monitor Oficial nr.16-9/106 din 27.01.2006.
3. Decizia Colegiului penal al CSJ a Republicii Moldova nr.1r/a-185/99 din 20.07.1999 // Sinteza practicii judiciare, Chișinău, 2000.
4. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации, 5-е издание, Москва, 2008.
5. Monitorul Oficial 189-192/1476, 15.12.2006.
6. Decizia Colegiului penal al CSJ a Republicii Moldova din 19.03.2008 // Dosarul nr.1ra-461/08. În fapt, instanța de fond a constatat că, M.M. a păstrat la sine (...) cutii de mac cu fragmente de tulpini uscate, care reprezintă paie de mac în cantitate de 320 gr., ce conțin alcaloid activ al opiumului: morfină, care se atribuie la substanțele narcotice și reprezintă proporții deosebit de mari. Împotriva sentinței instanței de fond și a instanței de apel, condamnatul a declarat recurs ordinar, prin care a solicitat achitarea sa de sub învinuirea de săvârșire a infracțiuni prevăzute de art.217 alin.(4) CP din motiv că instanțele de judecată au dat o apreciere incorectă probelor administrate, astfel incorect concluzionând că la condamnat au fost depistate paie de mac dar nu plante de mac. Argumentul recurentului despre faptul că este nevinovat, la el fiind depistate plante de mac și nu paie de mac este neîntemeiat (...) instanța de apel (...) just menționând faptul că va fi vorba de plante ce conțin substanțe narcotice în cazul comiterii infracțiunii prevăzute de art.217 alin.(1) CP – cultivarea ilegală de plante ce conțin substanțe narcotice dar nicidecum în cazul păstrării, producerii, transportării a substanțelor narcotice sau a analoagelor lor și a paielor de mac materie uscată, infracțiune săvârșită de condamnat.
7. Decizia Colegiului penal al Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova nr.2c-116/96 din 11.06.1996 // Buletinul Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova, 1996.
8. Culegere de hotărâri explicative, Chișinău, 2000.
9. Monitorul Oficial al R.Moldova nr.73-77/339 din 15.07.1999.